

com l'infrascrit, ocuparen sitials en la presidència en diverses oportunitats, prenent part en les discussions. En la sessió de clausura celebrada lo 5 de juliol, fou un dels oradors designats per pendre part en l'acte, en sa qualitat de President de nostra Acadèmia, l'infrascrit, qui dedicà un recort al sabi historiador valencià Dr. Ròch Chabàs, un dels organitzadors dels Congressos actuals. A més establirem un paralelisme entre lo Congrès fracassat a València en 1907 y l'èxit obtingut en lo que's celebrà en la actualitat.

Separadament del Congrès, fou donada una conferència per l'infrascrit lo dia 5 de juliol, sobre lo tema *La llengua valenciana, en origen y tradició venerable, exigeix l'actual enaltiment.* La conferència's donà en la mateixa sala de sessions de la Diputació y volgué presidirla, per deferència especial, lo Sr. Giménez de Bentrosa.

Durant los dies que durà aquest tercer Congrès, se feren visites als principals edificis, monuments y museus públics y particulars de la Ciutat y's realisaren excursions a Liria (3 de juliol), a Sagunto (5 de juliol) y a Xàtiva (7 de juliol).

La assistència de congressistes a tots los actes, fou molt nutrida, y les adhesions d'entitats públiques y corporatives de gran importància. L'Ajuntament de Barcelona hi envià una representació personal, la d'En Joaquim de Nadal, tinent d'Arcalce y president de la Comissió de Cultura.

Per la celebració del quart Congrès s'indicà la ciutat de Mallorca y la època a tractar, desde lo Compromís de Casp fins a la mort de Ferran II lo Catòlich.

FRANCESCH CARRERAS Y CANDI

NOTICIA D'UNS PINTORS DEL SEGLE XVIe

ELS ALEGRET DE CERVERA

Uns pintors de Cervera al segle XVIe no podien pas sustreures al ambient de pobresa artística y de pobresa material que omplia la vida y la segellava de manera indeleble. Tantmateix, però, la obra d'uns pintors que's per-

petuen dins d'un obrador desde abans d'encetar la centuria fins a les seves acaballes, per espay de noranta anys, bé mereix la atenció del historiador del art nostrat ni que sigui només per a no perdre la continuïtat en la cadena de les successives mutacions y per a veure 'l reflexe de les grans correnties del art dins el mirall menut y entelat d'uns artistes de poble, pintors de retaules y de penons de confraria.

Les dades documentals que hem pogut reunir n'ns abasten per a confegir d'una manera certa la relació de familia dels diversos pintors cerverins contemporanis y coneguts pel mateix nom de Pere Alegret. Només per la comparació dels documents y per les deduccions immediates que se'n treuen es possible de bastir provisionalment un arbre familiar ab brancatge tot just fort per a anarhi penjant les referencies de les obres que'ns donen els arxius.

Ja en temps molt anteriors a la època dels nostres pintors trobèm un tal Pere Alegret, fill d'altre Pere Alegret, dels quals no'ns consta l'ofici, vivint a Cervera, segons un llibre notarial, *christianorum et judeorum*, de 1362, del Arxiu Històrich de Cervera. Res no'ns permet, però, suposar aquests Peres Alegret, trescentistes, emparentats ab els pintors del mateix nom de la setzena centuria.

Nosaltres volèm suposar que un primer Pere Alegret, pintor, es el que comencèm a trobar desde l'any 1491 treballant a Cervera, cònegut unes vegades ab el sobrenom de *Pere Alegret de Canillo* y distingit altres cops per la condició de *major de dies*. Aquest deu esser el que veyèm en el *Llibre del Manifest* del Arxiu Històrich de Cervera figurant en el quarter de La Plaça, com a posschidor d'unes terres en les declaracions dels anys 1504 a 1527. I deu esser el mateix que té full obert en el *Llibre de la Confraria de Sant Johan y Sant Eloy*, a la qual pertanyien els pintors cerverins, durant els anys 1511-1539. La seva muller Simona, morí en 1519, sobreviventla el marit fins l'any 1541.

Un segon Pere Alegret, fill adoptiu del anterior, sembla que tenia'l sobrenom de *Muliner*, figurant en el *Llibre dels Confreres* desde 1516 a 1535. Degué morir l'any 1579.

Encara un tercer Pere Alegret, dit algunes vegades *Pere Benet Alegret*, era fill del anterior, y el trobèm pintant

a mitjans de centuria. Més tart veyèm encara un altre pintor Alegret, de nom Cristòfol, germà d'un Francesc Alegret, perayre de Cervera, dels quals non conexèm la filiació precisa.

Sovint trobèm aquests pintors associats a d'altres de la mateixa vila o forasters. Johanot Pau, Antoni Ortíu, Bartomeu Guerau, y cal pensar que l'obrador dels Alegret devia gayrebé omplir les necessitats pictòriques de la vila, no solament pintant retauls y retaulons, sinó 'ls penons que les confraries duyen a les processons, hont competien en suntuositat les unes ab les altres, y encara les menudes coses daurades y colorides que convenien a la església o al consell de la vila a la hora de les festes solemnes.

Ben pochs devien esser els competidors del ofici dels Alegret a Cervera; bé podèm creure que'l domini llur fou només compartit ab el pintor mut Johanot de Pau que tenia obrador a Cervera y comptava ab una certa parroquia per fora vila. El Llibre dels Confreres de Sant Johan y Sant Eloy només ens dóna altres dos noms de pintors durant la setzena centuria, Pere Tarrí y Felip Folguer, dels quals no tenim cap altra dada que'l nom.

Els Alegret, però, no tancaven el treball llur dins dels murs de Cervera, sinó que una vegada emprenen la pintura d'un retaule de Manresa, y més tart són triomfadors en el concurs obert per a la pintura de les portes dels orgues de Santa María de la Mar de Barcelona.

La única obra que'ls documents ens permeten d'atribuir certament al obrador dels Alegret es el tauló dels sants Metges (1'12 × 0'83 m.), guardat avuy a la sagristia de la església parroquial de Cervera. Sant Cosme y sant Damià aparexen en un interior enrajolat, de perspectiva falsa, ab un finestral obert al fons que no dexa veure del paisatge, forà altra cosa que'l fus enfosquit d'un xiprer. Sant Cosme, el més vell, vesteix hàbit talar morat y capa llarga; sant Damià, en cambi, pren l'ayre d'un cavaller de la cort de Felip II. Un grup d'oferents, els preveres de la església, ocupen un corn del tauló en actituds devotes; unes targes de les vores, de formes y decoració renaxentistes, ostenten els noms dels sants y la invocació: *ora pro nobis*.

A la mateixa sagristia 's guardada una altra pintura

sobre fusta ab una nova parella de sants : sant Johan Evangelista y sant Eloy. La composició, el colorit general, als rostres y les vestidures en fan una obra germana del tauló dels sants Metges. La podriem datar al any 1543, identificantla ab el retaule que'ls capitans de la Confraria de sant Johan y sant Eloy volien construir aquell any per a la columna del presbiteri de la esglesia de Santa Maria que llua'ls senyals gremials. La figura del sant bisbe es magestuosa y d'una gran energia a la qual no destorba gens la riquesa dels ropatges brodats d'or ni la fina decoració dels atributs, entre'ls quals, el bàcul, es una obra primorosa d'argenteria renaxent.

Encara una tercera pintura en fusta representant escenes de la vida de Jesús pot atribuirse obrador dels Alegrets, procedent aximateix de la esglesia de Santa Maria y guardada ara al Arxiu Històrich, sense que cap referencia documental ens en permeti establir la cronologia. A més de la entonació general y de la solució del clar obscur dels ropatges per oposicions violentes que recorda tot seguit la pintura dels sants Metges, la figura de Jesús se germana de la del Evangelista de la taula de sant Johan y sant Eloy. En aquesta tercera pintura, per contrast ab les altres, figura gran multitud de personatges, les actituds violentes dels quals donen lloch algunes vegades a belles composicions fragmentaries.

Com sigui que'l resultat de les recerques no permeti desde ara una exposició metòdica y crítica com convindria, ens limitèm a seriar cronològicament les dades obtingudes bo y esperant que noves troballes facin més lliure el camí dels estudiosos.

1491. — En aquest any devia estarse treballant en l'obra d'engrandiment y embelliment de la Casa de la Paheria de Cervera. Mestre Johan Barrufet n'havia firmat capítols ab els pahers de l'any 1490 y encara n'havia de concloure d'altres deu anys més tart.¹ Mestre Pere Alegret apareix per primera vegada en els documents que 'ns són coneguts, cobrant aquest any 1491 una lliura pel preu de pintar y

1. Vegeu el nostre treball *La Casa Municipal de Cervera*, en el Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya, vol. xxx (1920).

daurar quatre cèrvols de la Paheria,¹ que serien tal vegada en el porxo antich, per ço com ja en 1457 veyèm com un altre pintor de la vila, Bernat Olmell, cobra vint y un sous per haver pintat tres cèrvols en el barandat del porxo y altres pintures y daurats, y encara altres cèrvols, dintre el mateix porxo.² Aquest porxo havia estat construït als volts del any 1400; les pintures y'ls senyals heràldichs que'l decoraven devien haverse de renovar sovint, no solament pel desgast del temps, sinó pel trahut del Mercadal que'l porxo semblava presidir, arrimat als murs de la església de Santa Maria.

1495. — P. A. cobra una lliura per un túmul que pintà y il·luminà per a la església de Santa Maria.³

1497. — P. A. pinta el retaule del Crucifix de la Sala de la Paheria. Axí diu el Llibre del Clavari, enténent nosaltres que deu tractarse només de la decoració de la post y guardapols hont devia estar posat el dit crucifix.

En el mateix any cobra quinze sous per haver pintat les armes reials en les antorxes y en altres paraments que serviren en la funerària celebrada per la mort del príncep.⁴

1500. — Els capitans de la Confraria del Sant Esperit vénen a P. A., pel preu de 18 lliures, la casa que dita Confraria possehia en el carrer de Sant Johan.⁵ Aquest document ens dóna el nom de la muller del pintor, Simona.

Al mateix any 1500 correspon el contracte que P. A. y un altre pintor de Cervera, dit Johanot Pau, convingueren per a pintar el retaule de la capella de les Ànimes del Purgatori de la església parroquial de la vila.

El propòsit de mudar el retaule de la esmentada cape-

1. «Item, fem dar e pagar per dit nostre clavari a .xxv. del mes de noembre any deius scrit an Pere Alegret, pintor de la dita vila a ell degudes per pintar quatre cervos de la Paheria exseptats los pans de or que pagà la vila, segons es continuat en llibre de (Racional) en cartes. clv.; hani apocha en poder del dit Lorens Serra, notari, a XVIII. de noembre any .mcccclxxxx. hu..... I. liura.» Arx. Hist. de Cervera; *Clavari*, 1491, f. 28.

2. «Item, per dit manament ha dats e pagats an Bernat Olmell, pintor de la dita villa, vint e hun sous a ell deguts e per los honorables paes a el ajudicats per raho tres cervos que ha pintats en lo barandat del porxo e altres pintures e daurats e altres cervos dins lo porxo. e per los colós..... I liura I sou.» Arx. Hist. de Cervera; *Dales y Rebudes*, 1457, f. 62.

3. Arx. Hist. de Cervera: *Llibre de l'obra de l'església de Santa Maria*, f. 6.

4. Arx. Hist. de Cervera: *Clavari*, 1497, f. 34.

5. Arx. Hist. de Cervera: *Manual del notari Berenguer Gassó*, 1498.

lla era ja antich. Al consell de la vila de 29 de juny de 1493 s'havia presentat el baciner de les Ànimes ab una suplicació¹ en la qual, després de fer l'elogi dels regidors que procuren el bé espiritual dels pobles, dóna conexement de com havien estat reunides certes caritats per a fer un nou retaule a la capella, haventne ja encomanat la traça a mestre Pau, pintor, y estant ja en vies d'execució la construcció de la fusta a càrrech de cert fuster que era a la vila vehina de Tarroja, treballant, tal vegada, en algun altra comanda semblant. El bon baciner acaba la seva exposició demanant, naturalment, la protecció econòmica del Consell.

De moment, però, el Consell no arribà a cap conclusió concreta, y el nou retaule devia restar sens pintura alguna. Set anys després (7 de març de 1500) tornava el baciner, que aleshores era Bartomeu Giscafè, a tirar en cara del Consell de la vila l'estat vergonyós de la obra inacabada, fins arrencarli la cobejada protecció.²

No havien encara passat dos mesos, que ja eren closos y firmats els pactes de la pintura del retaule ab aquell mestre Pau que ja hem vist com en tenia feta la traça, associat, però, aquesta vegada ab el nostre Pere Alegret.

Del pintor mut Johanot Pau o de Pau o Guardiola, que de totes aquestes maneres es troba retret documentalment, ja hem tingut ocasió de publicar-ne anteriorment alguna notícia.³ Podríem afegir ara que una nota del Llibre de Clavaria del any 1507 ens en dóna algun nou esclariment curiós, com es el de declararnos els noms dels pares, Johanot Pau y Elienor Guardiola, ab motiu d'haver pintat llur fill el retaule de san tIsidori, deixantnos entreveure en la continuïtat del cognom Pau la possibilitat d'una ascendència jueva, car la familia Querci del call cerveri prengué el cognom de Pau al fer sa conversió religiosa en 1492, y alguns dels seus components no's mogueren de la vila.

El retaule de les Ànimes (v. *Document 1*), que havien de pintar Pere Alegret y Johanot Pau, era dividit en tres compartiments, omplint el central la representació del *Judici*

1. Arx. Hist. de Cervera : *Llibre de Consells*, 1493, f. 39.

2. Arx. Hist. de Cervera : *Llibre de Consells*, 1500, f. 28.

3. *El pintor Joan Pau Guardiola. Segle XVI*, en el Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya, vol. xxxi (1921).

final, apareixenthi el Crist acompanyat de Maria, Johan y els dotze apòstols ab uns àngels dessota'ls peus del Crist cridant ab llurs trompetes els morts de les fosses obertes que s'havien de veure en la part baixa. En els compartiments laterals estarien figurades l'*almoyna* y el *purgatori* a la una banda, y la *missa* y l'*oració* a la altra. Les representacions del *infern* y del *paradis* tenien destinat tot el bancal. Cal observar que en alguns detalls els es posada per model als pintors la *post. del purgatori*, una estampa, tal vegada, o una pintura de poques dimensions que ja's devia trobar a la capella.

La figura central de Jesús, axí com les testes de les altres imatges calia que fossin pintades al oli;¹ els campers dextats lliures per les figures, serien d'or brunít, embotit o bé picat; l'obra de maçoneria, ço és, tubes, pilars, fullatges y bocells, d'or fi brunít, axí com les vores del guardapols y les fulles que'l cloguessin; la obra restant del guardapols podia esser d'or colrat. Les respatlleres del retaule, posat com devia esser entre dues columnes de la esglesia, anirien dissimulades sota figuracions de brocat o de domàs. La obra devia acabar-se dintre d'un any y en cobrarien de quaranta a quaranta cinc lliures. Reformes successives de la esglesia de Santa Maria han suprimit d'antich els retaules que en altres temps se trobaven profusament repartits entre les columnes del temple y a redós del desaparegut chor central, y moltes vegades no han dexat cap rastre, tal com ha passat ab el retaule de les Ànimes.

1519. — Ara trobèm mestre P. A. fent companyia ab Antoni Ortiu, pintor de Saragossa, per la pintura de dos penons de la Confraria ceriverina de la Verge Maria. Aquesta obra, que només ens es coneguda pel text del contracte (v. *Document II*), devia esser tècnicament ben característica de la època que la produia, dominada pel gust renaixentista i trahida per la força tradicional del goticisme. Es demanava en la capitulació que'ls penons tinguessin la figura de la Verge en un sitial tot ornamentat y voltat d'àngels y serafins; les figures, ab els seus roptges, serien primerament totes daurades, y damunt del or caldría posar els colors

1. De la importancia d'aquest detall en parlà Mn. JOSEP GUDIOL: *Dels orogens de la pintura al oli*, en la Pàgina Artística de La Veu de Catalunya, n. 409 (22 oct. 1917).

convinguts; la túnica de la Verge seria de carmí, sembrada de flors, y el mantell, blau ab fresadures d'or y gires verdes; la cadira hont estaria asseguda, no seria ja'l setial ogival de les composicions velles, sinó de formes clàssiques, *a la romana*, axí com els complements ornamentals que l'acompanyessin.

El preu de la obra no'l determinen els capítols, dexant-lo una part y altra al bon arbitri de Francesch d'Altarriba. Al nostre pintor li dóna'l document un sobrenom, Pere Alegret *de Canillo*, sense esclarirne la significació. Es refereix, tal vegada, a un possible origen andorrà dels pintors cerverins? Es cert que cap altra vegada'l trobem nomenat axí. Aquell mateix any 1519, a primer de maig havia mort la muller del pintor, havent fet testament en poder del notari de Cervera Johan Montaner, y essent soterrada a la església major.¹

1531. — El nostre bon amich el Sr. Sarret y Arbós va incloure en el seu recull de notes d'*Art y Artistes Manresans*² el fragment essencial del conveni per al retaule de la capella de Santa Magdalena de la església de la Seu de Manresa que havia de pintar P. A. Per ell sabem (v. *Document III*) com el retaule, avui perdut, havia d'esser repartit a la manera gòtica, la imatge de la santa patrona, en la part central, ab l'escena de la crucifixió en la part alta, y dues histories a banda y banda; el bancal tindria cinch cassetons ab imatges de sants y la Pietat de Jesús al mig.

1538. — P. A. pinta unes banderes per a les trompetes de la vila;³ la nota del Llibre de Clavaria, breu com es, ens dexa suposar en aquest any la coexistencia a Cervera de dos homònims, per ço com al que decorà les banderes li diu P. A. *major*. Les anotacions successives ens aniran esclarint aquesta dualitat.

1539. — D'aquest any tenim dues petites notes d'ençàrrechs fets pel Consell de la vila : la pintura de la salutació de la Verge y dels Evangelis y la del túmul per les funeràries de la emperadriu.⁴

1. Arxiu vell de Santa Maria de Cervera : *Llibres d'Òbits*.

2. J. SARRET Y ARBÓS, *Art y Artistes Manresans*, extret del Butlletí del Centre Excursionista de Manresa, any 0000. Mn. Josep Gudiol ja s'hi havia referit en *Arqueologia Sagrada Catalana*, p. 401.

3. Arx. Hist. de Cervera : *Clavari*, 1538, f. 19 v.º.

4. Arx. Hist. de Cervera : *Clavari*, 1539, ff. 36 y 31.

1540. — Els llibres d'òbits¹ ens diuen que aquest any, a 6 de setembre, morí «la muller del senyor mestre Pere Alegret, pintor», essent sepultada al carner de mossèn Safont a la església major. No'ns diu, però, el document si se tracta d'una segona esposa de Pere Alegret; major, o si era la muller de Pere Alegret, menor.

1541. — Segueix la necrologia.² Ara es lo «honorable mestre Pere Alegret, pintor», qui dexa aquesta vida a 8 de setembre, havent testat en poder del notari Gerònim Romeu. I aquí sí que sabem que es el *major* qui mor, per ço com diu el llibre que les despeses del òbit anaren a càrrech de «mestre Pere, son fill adoptiu», descobrintnos quin era'l lligam familiar que unia'ls dos pintors homònims.

Del 23 d'abril del mateix any tenim el contracte que fan els administradors de la lluminaria de la Verge Maria y del cos de Jesucrist ab mestre P. A., alias Muliner, per la pintura d'unes banderes (v. *Document* iv). El sobrenom de Muliner, per bé que sigui aquesta la única vegada que apareix, sembla que por referirse al pintor jove, en oposició tal vegada al sobrenom de *Canillo* atribuible al vell.

Les banderes o penons eren de domàs vert y havien d'ostentar les imatges de Jesús y de la Verge en sengles cadires y acompanyats de sant Antoni y de santa Victoria, amb els querubins corresponents y elements decoratius *a la romana*. En devia cobrar fins a 40 lliures.

1543. — P. A. daura per vuyt sous la corona de la Mare de Déu de la església parroquial de Cervera.³

Aquest mateix any els capitans de la Confraria de Sant Johan i Sant Eloy feren proposició al Consell de la Comunitat de la església de Santa Maria d'edificar un retaule dels seus patrons al peu de la columna del presbiteri que ostenta encara els senyals de la confraria, la primera del costat del Evangeli, compromententse a cercar lloch a propòsit per al tauló de sant Sebastià que hi havia penjat.⁴

Nosaltres creyèm que aquest retaule ofert, o la part central d'aquest retaule, si es que tenia més compartiments,

1. Arx. vell de Santa Maria de Cervera : *Llibres d'Òbits*.

2. Arx. vell de Santa Maria de Cervera : *Llibres d'Òbits*.

3. Arx. Hist. de Cervera : *Llibres de la obra de la església de Santa Maria*.

4. Arx. Hist. de Cervera : *Llibre de Consells*, ff. 34, 35 v.º y 38 bis.

podria ésser un cert tauló guardat avuy en la sagristia, sense constar en lloch sa procedencia, que ofereix justament els dos sants, Johan y Eloy, y acusa la tècnica del obrador dels Alegret, segons ens és palesament manifestada en la taula posterior y indubitable dels sants Metges.

1548. — P. A. adoba certes vidrieres y pinta el retaule de la Paheria, ajudat de Bartomeu Guerau.¹

1553. — Novament apareix en els documents una altra associació de pintors per a la decoració, aquest cop dels penons de la Confraria del Sant Esperit (v. *Document v*). Aquesta vegada P. A. s'ajunta ab el seu fill Pere Benet Alegret, que seguia l'ofici familiar. Per les 40 lliures d'altres vegades calia pintar dos penons de domàs carmesí, ab «la historia del Sant Esperit» voltada d'una frisa «ab uns triunfos a la romana».

1554. — Algunes pintures fetes a la arquimesa de la Casa del Consell li valgué 10 sous a mestre Alegret, y altres 8 sous certa intervenció en la festa nadalenca.²

1563. — Un Pere Alegret, *menor de dies*, que cal identificar, sembla, ab el Pere Benet Alegret, fill del *Moliner*, transmet a Llorenç Vidal, a qui devia uns draps, la quantitat de 7 lliures, 4 sous y 7 diners que ell acreditava de la Confraria de Sant Francesch, per rahó dels penons.³

D'aquest mateix any en tenim una noticia de major importancia. Els obrers de la església de Santa Maria de la Mar de Barcelona calia que donessin a pintar les ventalles dels orgues.⁴ El Consell hont s'havia de resoldre aquest negoci fou tingut el dia 8 d'agost ab nombrosa concurrència de parroquians (v. *Document vi*) que's manifestaren ab opinions diverses. Sembla deduirse de la curtedat del text que'ns en parla, que s'havia fet una mena de concurs demanant traces a diversos pintors, entre'ls quals la parella dels Alegret de Cervera y la parella de Pere Serafi y Pietro Paulo. Tingudes les discussions pertinents, hagué de prevaldre la opinió favorable als pintors cerverins, y axò per diverses

1. Arx. Hist. de Cervera : *Clavaria*, 1548, ff. 47 y 20 v.º.

2. Arx. Hist. de Cervera : *Clavari*, 1554, f. 37 v.º.

3. Colecció Dalmasas, Cervera; n. 1338. Fragment d'un manual notarial.

4. D'aquest curiós consell de parroquians de Santa Maria n'havia parlat Antoni Aymar en el *Correo Catalán* de 31 de desembre de 1895.

rahons; primerament perquèls Alegret sembla que fóren els únics a presentar les mostres demanades, mentre'ls competidors dexaren passar vanament els quinze mesos de temps que havien tingut; en segon lloch, perquè les mostres presentades pels cerverins fóren judicades millors que algunes obres semblants ja realitzades pels altres pintors, abundant en aquesta preferència un cert pintor del príncep de Sena que devia ésser home de fort prestigi. No faltà qui demanés que fos preferit qui ho fes a més bon preu, ni tampoch alguns que creyen millor que'ls altres pintors donessin les mostres dins un nou termini.

Les obres ja executades pel pintor Pere Serafi, posades en comparació ab els projectes dels Alegret, eren les portes dels orgues de la Seu de Barcelona, l'autor de les quals no'ns havia estat revelat fins ara. El que sabiem només era que Pere Serafi, juntament ab el seu company Pietro Paulo, havia pintat, per conveni fet en 1563, les ventalles dels orguens de la Catedral de Tarragona.¹

1568. — Cristòfol Alegret, pintor, nomena procurador seu al seu germà Francesch, perayre de Cervera.² No sabem quin parentiu'ls lliga als anteriors.

1573. — A 17 de setembre els preveres de la comunitat de Santa Maria de Cervera tingueren consell sobre la necessitat de continuar en la esglesia la solemnitat de sant Cosme y sant Damià, com abans se celebrava en el convent de Sant Agustí (v. *Document VIII*). El rector exposà les gestions fetes per mor d'adquirir un retaulet dels sants que havia pintat mestre Alegret, pel qual demanava cinch lliures, destinat a la capella de santa Marguerida.

Aquest retaulet es conservat íntegrament, y per ell podem conèixer la art dels Alegret d'una manera certa.

1579. — La data final d'aquestes notes ens duu a la mort de P. A.³ El notari Perot Giscafrré li prengué testament, y fou soterrat al fossar d'aquella esglesia de Santa Maria, hont devia haver viscut bona part de la seva vida.

1. CEAN BERMUDEZ, *Diccionario histórico...*; SANPERE Y MIQUEL, *Butllet de l'Academia de Bones Lletres*, vol. I, any 1900-1902, y FELIU ELIAS (J. Sachs), *Vell i Nou*, any V (1919), p. 434-438.

2. Colecció Dalmases. Cervera; n. 1336. Fragment de manual notarial.

3. Arx. Vell de Santa Maria de Cervera : *Llibres d'Òbits*.

DOCUMENTS

I

Cervera, 29 abril 1500

Pere Alegret y Johan Pau, pintors de Cervera s'obliguen a pintar el retaule de la capella del Purgatori de la esglesia de Santa Maria d'aquella vila.

Capitols de les pintures e obres fahedores en lo retaule de les Animes de Purgatori de la sglesia maior de la present vila de Cervera. — Lo retaule de Purgatori. — Mestre Pere Alegret e Johan Pau, pintors. — Baciner lo senyor en Barthomeu Giscaffré, de la vila de Cervera.

En nom de Deu e de la gloriosissima Verge Marie sie. Capitols fets e concordats entre los magnifichs senyors de pahers de la vila de Cervera e moss. Jacme Albessa, deguà, moss. Jacme Caruy, moss. Johan Roig, Francesch Ortigues, e Berthomeu Giscaffré, baciner de les Animes de Purgatori, promens elets per los senyors de pahers, e Johanot Pau, pintor, e mestre Pere Alegret, pintor, sobre fer pintar lo retaule de Purgatori,

„ E primerament es estat concordat entre les dites parts que los dits pintors haien fer tota la maçoneria¹ de or brunit fi, tubes, pilars, fullatges, bocells; e les fulles del soll del guardapols e les vores de dit guardapols, de or fi brunit; e lo guardapols han fer de or colrat e obrat segons lo den Ortigues, e si serà deslberat per dits promens en dit guardapols se facen alguns senyals, tant de la vila quant de altres; los hi hagen fer.

Item mes, es estat concordat que en lo spay del mitg de dit retaule haien a pintar *lo juy*, ço es Nostre Senyor ab la Maria e Johan als costats, e los .XII. apostols, segons estan posats en la post del Purgatori, e al peu de Juy sien pintades moltes fosses ab moltes ànimes que resusciten e dos angels ab trompetes als peus de Nostre Senyor; e les vestidures de apòstols e de altres personatges agen fer a conxensa dels promens, axi de brocat com d'altres.

Item mes, es estat concordat que en les quatre casses de dit retaule, ço es, dues d'ellà, agen a pintar en dues peces altes a mandreta *la missa*, a l'esquerra, *l'almòyna*; baix là una de mandreta *la oratió*; a part esquerra, *porgatori*; e en quiscun casall agen fer tifols segons lo que hi cerà pintat; e [en] los quatre casalls sien fetes les ymatges segons en la post del porgatori.

Item mes, es estat concordat que en lo bancal bax hagen pintar *paradís he infern*, ço es, paradís a la part dreta e infern a la esquerra, mig per mig de dit bancall, e haien a fer lo paradís molt bell, segons se acostume a fer, ab compliment de angells e sent Pere a la porta

ab sa clau ab sa capa professional de brocat, e sent Miquel ab una flota de ànimes e altres acompanyaments a conexança dels promens, e los fullatges e bocells, que fos tot d'or fi, e lo derrere de les fulles sie de atzur fi.

Item mes, es estat concordat que en tots los personatges haien a ffer los fresos de or fi en aquells que serà mester e les diàdemes trepes (?) tot de or fi.

Item mes, es estat concordat que en totes les casses de dit retaule, fetes les ymatges e ystories que han fer, lo que restarà del camper haien fer de or fi bronit, enbotit o picat a conexença de dits promens.

Item mes, es estat concordat que si negunes altres coses son necessaries en dit retaule, agen a ffer, a conexença de dits promens.

E per fer dit retaule e totes les coses sobre dites es estat concordat haien per son salari e trebayll quaranta lliures; e si cas serà que la obra serà axi ben obrada com se espera remet en al senyor en Berthomeu Giscaffré qui a coneixensa sua pogua fer affegir fins a cinch lliures, les quals dit mestre Pere volie li fossen dades ensemps de les .xxxx. lliures.

Item, es estat concordat que dites .xxxx. lliures li sien paguades en aquesta manera : ço es, ara de present los donen cinch lliures de comptant, e acabat lo bancall bax, que's pugue posar, altres cinch lliures. Les restants .xxx. lliures e lo que mes avant serà judicat, li hagen donar dins tres anys primers vinents.

Item, que la dita obra age esser bona e perfeta a judicació de dos bons mestres pintors, e or e colors bo e fi.

Item mes, es estat concordat entre les dites parts que los dits pintors sien tenguts e obligats esser pintat lo retaule e mes o abans agen a pintar lo detras del retaule de pilar a pilar, segons serà reparat de guix fins als capitells obrats de pedra e fins bax al enlosat de la iglesia de pintures de brocat o domàs, a conexensa dels dits promens. E lo que per dita pintura hauran haver sie remés al senyer en Berthomeu Giscaffré, en satisfer per dits trebaylls.

Item mes, es estat concordat que los dits pintors haien pintar al oli los cors del mig de Nostre Senyor, e les testes de les altres ymatges e haien haver acabat dit retaule dins un any de sent Johan primer vinent a hun any, e que per acomprar lor que háurà mester per dit retaule los hagen a vestraure lo qui costarà dit or en paga e prorata de son salari.

Die .xxviii^a. aprilis anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo fuerunt firmata et jurata predicta capitula per dictos honorabiles et magnificos Laurencium de Altarriba, Antonium Comalada et Bartholomeum Figueres paciarios et proceres supranominatos ex una, et magnificum Petrum Alegret pictorem et Elienorem Pau, matrem dicti magistri Johanot qui propter eius impedimentum loquere et auditus firmavit et juravit promittentes parti etc virtute dicti juramenti et sub pena quinquaginta lbras etc. quam grat dicti magistri perficiendum retabulum infra tempus contentum in

dictis capitulis etc. Et pro hiis scilicet parts
 dictorum paciariorum et procerorum bona et jura dicti
 bacinii de Purgatori, et dicti magistrí bona propria et dicta Elienor
 bona propria, etc. Presentibus testibus honorabiles Francisco Ta-
 rroga, arsentario et Jacobo Rochamora, virgarii dictorum honorabi-
 lium paciariorum.

Segueixen diverses èpoques parcials:

El mateix dia 29 d'abril Pere Alegret firma epoca de cinc lliures, 50 es, 3 lliures i 10 sous en moneda comptant i els restants 30 sous «pro quibus dare promissit quoddam albaranum quod dicta villa sibi dare tenetur quos bistraxit .xx. sous de comptants e .x. sous per lo loguer de la mula per a moss. Fferrando de Vargues, tresorer de la croada». En 16 de juliol Pere Alegret confesa rebre dos ducats equivalents a dos lliures, vuit sous. A 31 de desembre el mateix pintor diu haver rebut sis lliures. Altres sis lliures reb En Pere Alegret a 28 d'abil de 1501, i altra quantitat igual a 6 de juny. Encara reb dit mestre Alegret a 16 de febrer de 1502 la quantitat de 2 lliures, 2 sous 6 diners. Na Elienor Pau, «mare del mut» firma àpoca de 50 sous, a 22 de febrer de 1502. A 26 de març mestre Pere Alegret reb 42 sous.

L'àpoca final es del dia 2 de maig de 1502.

(Document procedent de l'antic Arxiu Noratíal de Cervera formant part avuy de la Col·lecció del Sr. Faust de Dalmases, núm. 75.)

II

Cervera 2 octubre 1519

Capitulació feta entre els capitans de la confraria de la Verge Maria de l'església parroquial de Cervera y els mestres Pere Alegret y Antoni Ortiu, pintors, sobre la pintura de dos penons.

En nom de nostre Senyor Deu sia e de la umil Verge Maria, mare sua. Amen.

Sobre la factura de dos penons que's han de fer per obs de la venerable confraria de la Verge Maria, de la present vila de Cervera, son stats fets entre los honorables moss. Ffrancesch Fuster, prevere, Rafel Montaner, revenedor, e Miquel Boteyll, assahonador, capitans de dita confraria lo present any ensemps ab lo senyer en Joan Guerau, barreter, absent, de una part, e mestre Pere Alegret de Canillo, pintor, habitador de dita vila de Cervera e mestre Anthoni Ortiu, pintor, de la ciutat de Çaragossa, habitador de dita los capitols per ells jurats, com se segueix:

Jhs.

Primo, es mester la cadira de Nostra Dona que sie feta al romano quom està la mostra, e la dita cadira e les coses de ela tot de or, e les colós que's an de gastar en ela que sien posades sobre l'or, so es carmini fi, e lo què y sera mester per dita cadira.

Item mes, los quatre angels que son en dita quadira que sien tots de or e sobreposat de carmini ab ses freses com se mereix.

Item mes, volem la Nostra Dona los cabells e corona diadema tot de or; la saya que sie de carmini molt fi posat sobre or ab ses freses com se pertany e sembratda de algunes flors de or molt gentils.

Item, lo manto de Nostra Dona que sie de fin atzur ab ses freses, com se pertany, de or. Lo envés de dit manto que sie de vert molt fi posat sobre or.

Item, la sinta de la nostra dona que sie de or ab unes verges a manera de almarisa.

Item mes, los isarfins que an estar al costat de Nostra Dona, tres a quada part, que sien tots de or e sobre posats de fin quarmini com merexen.

Item mes, les portapises del rededor axi de dalt com de bax e als costats que sien fetes al romano e de aquel romano que'ns han mostrat, e que sie tot de or fi e lo perfilat de carmini fi e altres colós fines posades sobre l'or.

Item, que les trepes de baix de dits penons que sien una part altre una flor e un sarafi ab sos festons e que sien axí lo u com l altre tot de or e sobre posat de carmini com se pertany.

Item mes volen que tot l'or que's posara e's a de posar en dits penons que sie tot or fi e del milor que's tropie en Barcelona. Axi matex les colos molt fines de les milos de Barselona.

(Altra Uetra)

Item es stat concordat entre les dites parts per major declaracio dels damunt dits capitols y enadint en aquells volgueren que los cabells de nostra dona que sien de la millor manera que a ells dits mestres parrà y lo envers del mantell que sie de color verda y les faxes del romano que sien perfillades com a ells dits mestres parrà y de la millor color natural los parrà.

Mes avant, los dits capitans hagen e sien tenguts de donar a dits mestres per la factura de dits dos penons tota aquella [quantitat] o preu que sera dita e demanada per lo magnífich senyor moss. Ffrancesch d'Altarriba ditas de la qual dits mestres agen de starne contents.

Item mes, dits mestres convenen e promieren de haver acabats los dits dos penons de aci a la festa de Nadal primer vinent sens dilacio neguna.

Item, es stat concordat entre dites parts que los dits capitans agen a donar a dits mestres ara de present dotze lls. en paga prorrata del preu que hauran de haver per dits penons segons sera determenat.

Item, les dites parts e cada una de aquelles se obliguen ab tots sos bens e quiscu per ells insolidum se obligue de tenir, complir e servir a la unglà totes coses contengudes en los damun e presents capítols ab penes de .L. sous...

(Segueixen les obligacions mutues acostumades y la nota de la firma y jurament.)

(Arxiu Históric de Cervera.)

III

Manresa, 23 d'abril 1531

Pere Alegret contracta la pintura del retaule de santa Magdalena per l'esglesia de la seu de Manresa.

Pere Alegret, pintor de la vila de Cervera, als 23 de abril de 1531, pacta amb mossén Bernat Ferrer, canonge de la Séu i Joàn Scosi, oncle seu, la pintura d'un retaule per la capella de Santa Magdalena, de la iglesia de la Séu. Diu el document que hem vist que «en mitj del dit retaule adestar la ymage de Santa Magdalena en pontifical, ab roba de brocat dor fi e fressadura seyent ab una cadira. A la dreta del retaule, alt aya de pintar com nostre senyor preycava y converti la Magdalena. En la mateixa taule baix, com santa Magdalena renta los peus a Jesucrist en casa de Simon Lepros. Item en la finestra alt, lo nollí me tanjere, ço es com nostre senyor li aparegué en lort lo dia de pasqua. En lo debay de la mateixa pessa com sen puyan los angels Santa Magdalena. Item en lo banch, en lo mitx, la pietat ab tots sos impropers. En la punta alt nostre senyor crucificat y la verge Maria S. Joan y la Magdalena als peus. Item tornant al banch, al cap a la dreta, sant Sebastia com a cavaller creuat ab fletxas y arch, el costat en dita part sant Fritós com a diaca y bisbe, a la sinistra el cap sant Agustí, ab capa y crossa rica. Al costat, sant Maurici cavaller armat».

(J. SARRET I ARBÓS, *Art i Artistes Manresans*. Any 1916. Extret del Butlletí del C. E. de la Comarca de Bages.)

IV

Cervera, 23 abril 1541

Capitulació feta en're els administradors de la Luminaria de la Verge Maria y del Cos precios de Jesucrist de l'esglesia de Sant Antoni de Cervera y mestre Pere Alegret, alias Muliner, sobre la pintura de unes banderes.

En nom de Nostre Senyor Deu Jesucrist y de la gloriosa Verge Maria, mare sua sie. Amen.

Capitulacio y concordia feta y fermada per e entre los honorables en Franci Vidal, Jaume Ponç, flaçader y Johan Cavit, texidor, administradors de la luminaria de la gloriosa Verge Maria y del cors precios de Jesucrist que creme en la sglesia de Sant Anthoni de la vila de Cervera de una part e mestre Perè Alegret, alias Muliner, pintor de la mateixa vila de la part altra de e sobre lo pintar dels penons ho banderes de la dita luminaria, sobre los quals penons son stats fets los pactes u capitols següents:

E primerament los dits honorables administradors donen y lo dit

mestre Pere Alegret pren a pintar dos penons ho banderes de domas vert, lo qual yá te lo dit mestre Pere Alegret tallat y cosit y bastit, tot nou de peça, que entre los dos hy ha set canes de domas, les quals penons dits mestre Pere Alegret haie de pintar de aci a la festa de Corpus Cristi primer vinent, en los quals haie de pintar les ymages y pintures següents : ço es a la una part la ymage del Cos Preciós de Jesucrist al mig del peno ab sa cadira y al hun costat la ymage de sant Anthoni agenollat; y a la altra part la ymage de Nostra Dona ab lo Jesus al bras; y al hun costat la ymage de Sancta Victoria, y que Nostra Dona stigue ab altra semblant cadira del Cors Preciós de Jrsucrist y ab altres xerobins y letons y romano y pintures juxta forma de la mostra que dit mestre Pere ha feta la qual sta escrita al dors de ma del notari de la present capitulacio, la qual mostra haie de guardar lo dit mestre Pere y tornar aquella en lo temps haura acabats dits penons.

Item, es stat pactat y concordat entre les dites parts que los dits administradors prometen donar al dit mestre Pere Alegret per pintar los dits penons quaranta liures barchins, en aquesta manera, ço es, dins un mes primer vinent sis ducats y si mes porán, mes, y lo mes avant li pagaran en aquest modo : que quiscun any los administradors aplegaran los censals y rendes de la dita luminaria axí com se vindran y cauran les pag[u]jes y tot lo que aplegaran ho donaran al dit mestre Pere Alegret, e aço fins a tant sia pagat de totes les dites quaranta liures. Entés empero que si les acceptes dels bacins no abastaven per obrar la cera y despeses de la dita luminaria que en tal cas los dits administradors se puguen retenir lo que mester será de la dita renda e lo mes avant sie tot del dit mestre Pere Alegret. E si les scaptes pugaven mes avant del que mester hauran per a la luminaria y obra y despeses de aquella que en tal cars tot lo que sobrarà ho haien a donar al dit mestre Pere Alegret en paga y porrata dels dits penons.

Item, es pactat entre les dites parts que totahora y quant los dits penons seran acabats de pintar y seran tals quals de mestre Pere Alegret se confie y la obra tal que meresque esmena, en tal cars los dits administradors prometen al dit mestre Pere Alegret de ferli esmena tal qual a ells dits administradors ho als que aleshores seran apparrà. E si eren tals que lo mestre Pere Alegret agués de refer del preu, promet de refer tot lo que sie de rahio ho de refer la obra tal qual se pertany.

Item, es stat pactat y concordat entre les dites parts que los dits administradors han de donar tot lo que mester sie al dit mestre Pere Alegret que lo dit mestre Pere Alegret no ha de fer sino pintar y daurar ab son or y pintures y colors, y cosir la flocadura que los administradors li daran.

Item, los dits administradors de una part e lo dit mestre Pere Alegret de part altra convenen y prometen de tenir y servir y complir toteñ les dites coses damunt [dites]. E per aço attendre y complir ne obliguen los dits administradors tots los bens de la dita con-

fraria; e lo dit mestre Pere Alegret los bens seus propnis mobles e immobles y renun. etc. y oblig. etc. jur. etc.

Die .XXIII. mensis aprilis .MDXXXI. preinserta capitulatio fuit firmata et jurata per dictos Franciscum Vidal, Jacobus Ponç et Joannem Cavita dministratores ex una et Petrum Alegret alias Muliner ex altera partibus. Testibus Francischo Pinyes, argenterio, et Joanne Roig lane paratore Cervarie habitatoribus.

(Segueix l'època final de vint lliures menys d'un sou firmada a 19 d'abril de 1545.)

(Col·lecció Dalmasas, Cervera, núm. 1335. Document procedent de l'antic Arxiu Notarial de Cervera.)

v

Cervera, 16 juliol 1553

Capitulació feta entre els capitans de la confraria del Sant Esperit de la vila de Cervera y els pintors mestre Pere Alegret y Pere Benet Alegret, son fill, sobre la pintura de uns penons nous de domas carmesi.

En nom de Nostre Senyor Deu Jesucrist y de la gloriosa Verge Maria, mare sua, sia. Amen.

Concordia y capitulació feta, fermada y jurada per e entre los honorables en Janot Armengol, Jaume Rossello, Miquel Maymo y Jaume Mestre, capitans de la venerable confraria del Sant Sperit de la vila de Cervera lo any corrent, y deius scrit de una part, e los honorables mestre Pere Alegret y Pere Benet Alegret, fill seu, pintors de la mateixa vila, de la part altra de e sobre pintar los panons nous de domas carmesi que dits capitans fan per dita confraria sobre la qual pintura son stats fets e fermats los capitols següents:

E primerament los dits honorables capitans donen a pintar als dits mestre Pere Alegret y Pere Benet Alegret, fill seu, pintors, dos penons professionals nous de domas carmesi en los quals agen a pintar la historia del Sant Sperit axi e segons e de la mateixa manera estan los penons vells, y aço de bona pintura, exceptada la frisa del rededor la qual ha de ser al romano com està la de la bandera ab uns triumphos a la romana que stigue be contrasembla de la bandera y millor si parra a dits pintors, e que les creus dels campers no y sien fetes per no ocupar la seda sino que sien fetes de tant en tant par les frises y banderetes y trepes segons que millor parrà a dits mestres. E dita pintura han de fer ab tot lo compliment de or y colors segons estan los penons vells. Per la qual pintura los dits capitans prometen donar y pagar a dits mestre Pere Alegret y Pere Benet Alegret quaranta lliures moneda barchinonesa, pagadores en aquesta manera, ço es, ara de present quinze liures y per tot...

La qual quantitat convenen y prometen dits capitans donar y pagar als dits mestre Pere Alegret y Pere Benet Alegret en les pagues

y terminis desus dits sens dilació ni excepció alguna ab salari de procurador etc. e ab restitució de tots danys y despeses, pena de terç y renunciació de propri for etc. E per aquestes coses tenir e servir ne obliguen tots e sengles bens, rendes y drets de la dita confraria. E axí ho juren serven. etc.

Item, los dits mestre Pere Alegret y Pere Benet Alegret, fill seu, prenen encarrech de pintar los dits penons de bona pintura y ab tot lo compliment de or e colors axí y segons estan los penons vells y segons que en lo capitol precedent es contengut. E los dits panons convenen y prometen de pintar y donar y liurar aquells a dits capitans pintats y acabats de pintar de aci al dia de sant Martí primer vinent. E aço sens dilació ni excepció alguna ab salari de procurador etc. ab restitució de tots danys y despeses etc., pena de terç etc. renunciació de propri for ni submissió de altre qualsevol official etc. E per les dites coses tenir, servir e complir ne obliguen tots sos bens y de quiscu de ells insolitum axí mobles com immobels, aguts y havedors hon se vulla que sien, renunt. etc. jurat. et.

Die .xvi. mensis julii .MDLIII.

Testes venerabilis Hieronimus Steve, Bartholomeus Armenigou, presbiter, Anthonius Texidor, hostalerius, Cervarie habitatores.

(Col·lecció Dalmases, Cervera, núm. 76. Document procedent de l'antich Arxiu Notarial.)

VI

Barcelona, 8 agost 1563

Consell dels parroquians de l'església de Santa Maria de la Mar sobre la pintura de les portes dels orgues.

Die dominica .viii. augusti anno a Nativitate Domini .MDLXIII.
(segueixen els noms dels assistents).

Lo noble don Joan de Boxadors es de parer que sien donades als Alegrets, atés que havent feta la trassa, judicada que sie la mostra si es telonea y suficient (*dos votants*).

M^o Bernat Joan de Puigmartí, que los altres pintós que fassen mostres (*22 votants*).

M^o Bernat Joan de Marimon, que, atés que Pedro Serafin y Petro Paulo, pintors, han tingut quinze mesos de temps per a fer las mostres, y que per relació del pintor del princep de Sena es vist que les mostres dels de Cervera excedexen a la porta de la orga de la Seu feta per Pedro Serafi, que'ls sie donada als Alegrets de Cervera (*123 votants*).

Mestre Joan Crespi es de parer que sercan hun mestre que fasse bon mercat (*un votants*).

(Barcelona, Arx. de l'obra de Santa Maria de la Mar : *Llibre de Deliberacions*, 1560-1577, f. 6.)

VII

Cervera, 17 setembre 1573

La Comunitat de l'esglesia de Sta. Maria de Cervera compra de Peré Alegret un retauló dels sants Metges.

Sobre si compreren lo tauló d'en Alegret hont stan pintats los benaventurats sants Cosme y Damià.

Divendres a .xvii. de setembre 1573 fonch preposat en lo cor entre vespres y completes per lo venerable moss. Joan Urgell, procurador dient: Senyors de molta reverencia, ja sabeu que'l any passat a instigació de molts devots solemnitzarem assí en la sglesia major la festa de sanct Cosme y sant Damià per causa que se'n feye festa en Sant Agustí. E així ara poch dies ha que ab una promenia tractaren que's fes tots anys en la present sglesia la festa dels dits benaventurats sants en lo dit dia y que comprassen o fessen comprar dissimuladament hun retaulet que ha pintat En Alegret de dits sants, e així ho a posat en efecte lo reverent rector moss. Miró, y lo que an pogut consertar es que vol determenadament sinch liures y promet que pintarà la capella de Santa Margarida ahont se porà posar lo dit tauló; y assó es la resolució, que no'l vol donar manco. é així fonch determenat per la maior part que's donàs dites .v. liures del bassi de Sanct Misteri, y que ab molta devossió vaie bassi dels benaventurats sanct Cosme y sant Damià, y del que exirà, cobre lo Sant Misteri dites sinch liures.

(Arxiu de la Comunitat de l'esglesia de Santa Maria de Cervera, *Llibre de Consells*, 1561-1609.)

A. DURAN Y SANPERE

ALONSO DE BORJA EN LÉRIDA (1408-1423) DESPUÉS PAPA CALIXTO III

I

A GUIA DE PRÓLOGO

El secretario del Ilmo. Cabildo Catedral de Lérida, D. Alberto Picóns, cierra el Registro de deliberaciones capitulares, correspondiente al año 1707, y después del acta de la sesión del día 21 de septiembre, con esta nota lacónica,